великої кількості філософських неперекладностей (зокрема, португальське слова saudade), які так чи інакше пов'язані з ностальгією та несуть досить глибоке смислове навантаження, що виводить ностальгію з виключно вузьких рамок "туги за батьківщиною" та вводить її в інший, соціально-філософський простір, що відкриває можливості для рефлексії над нею. Адже втративши свою давньогрецьку семантику як nostos (повернення додому) і algos (біль), "сучасна" ностальгія залишає за собою лише одне, проте широке значення – "повертатись", або точніше "повертатись до чогось в минулому", що цілком відображено в сучасних словниках та підкріплюється появою прикметнику "ностальгічний" та виразу "ностальгія за" [3, с. 54-55]. Саме тому досить важливим є звернення до минулого в другому (широкому) сенсі, яке пропонує Вальтер Беньямін. Подібне звернення можна охарактеризувати так: все що виникає нікуди не зникає, тому старі ідеї, що, наче, витягнуті з минулого, можуть реабілітуватись, проявитись в своїй повній силі, розкрити свій позитивний потенціал, але в інших, придатних для цього умовах сьогодення або майбутнього. Саме для цього і потрібно вести постійний безупинний пошук всіма забутого, зігнорованого, нікому не потрібного, незначного, адже незначне вчорашнє може стати завтрашнім натхненням або творчим проривом .

Використана література:

1. *Бауман З.* Текучая современность / З. Бауман ; пер. с англ. под ред. Ю. В. Асочакова. – СПб. : Питер, 2008. – 240 с.
2. *Гиллиам Т.* Интервью режиссера. Встреча Т. Гиллиама с А. Долецкой / Т. Гиллиам. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://interviewrussia.ru/movie/860.
3. *Голованенко Е. А., Скварча О. Н.* Расширение семантического объема слова "ностальгия" в русском языке и включение его в новый круг семантической ассоциации / Е. А. Голованенко, О. Н. Скварча // Філологічні трактати. – 2011. – Т. 3. – № 2. – С. 52-59.
4. *Малахов В. С.* Ностальгия по идентичности / В. С. Малахов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://intellectuals.ru/malakhov/izbran/9nost.htm.

Аннотация

Статья посвящена философским аспектам понятия ностальгии. Очерчена актуальность обращения к данной проблематике. Выявлена непосредственная связь между поисками идентичности, эсхатологией и ностальгией в социальном бытие человека во времена постмодерна.

Annotation

The article is devoted to the philosophical aspects of the concepts of nostalgia. It is outlined the urgency to address this issue. Found a direct link between the search for identity, eschatology and nostalgia in the social life of man in the time of post-modernism.

УДК 140.8:572.08

Ременець О. В.

ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНЕ ЗНАННЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Осмислення цінностей особистості у новому тисячолітті набуло ще більшої популярності у філософській антропології. Йдеться про людину, життєвий простір якої окреслений цінностями, що покладені в основу суспільного добробуту, високих стандартів життя і вільного її розвитку. У центрі цих цінностей перебуває свобода, гуманістичні й демократичні норми її самоздійснення. Було і є чимало теоретичних спроб, якими з різних підходів намагалися пояснити нові світоглядні процеси. Одним із таких підходів є філософсько-антропологічний, сутність якого сьогодні полягає у дослідженні трансформації саморозуміння людини у сучасному соціальному середовищі, а також у формуванні нової філософської парадигми щодо тлумачення змісту колективних акцій і природи суспільних, національних і державних спільнот.

Розвиток процесів становлення особистості в Україні, з погляду цілісності людської життєдіяльності, виражено через гуманізацію суспільних відносин. Ця закономірність зумовлює актуалізацію однієї із класичних філософсько-антропологічних проблем "Людина – суспільство". Людський розвиток і сама гуманізація суспільних відносин є пошуком підвалин, нових меж та форм соціалізації індивіда, аби він реалізував себе як провідник і творець більш прогресивних форм співжиття. Втілення загальнолюдських цінностей у людських стосунках виступає проблемою цілісності людської життєдіяльності, що зводиться до збереження таких алгоритмів поведінки та реакцій, за яких поліпшується – за рахунок збільшення ступенів свободи – відповідальність, яка є не що інше як простір для соціальної взаємодії у сучасному світі.

Фундамент, який ми повинні закласти, будуючи нову науку, звісно, складається з загальнолюдських цінностей, у яких утілені потреби та інтереси людства. Оскільки мова йде саме про українське суспільство, то без урахування специфічно національних ідей, ментальності, без урахування проблем, пов'язаних із суспільством перехідного типу тощо, неможливе становлення філософсько-

антропологічного знання повною мірою.

За сучасних умов українського суспільства існує нагальна необхідність розроблення науково обґрунтованої теоретичної моделі нової науки, яка б розширила ціннісне поле особистості і відповідала її інтересам. Цей напрямок суспільного та особистісного поступу вимагає врахувати й використовувати загальнолюдські вкорінені цінності суспільства, національно-культурні, соціально-історичні особливості буття українського народу у нинішній нестабільний час. Сьогодні є підстави стверджувати, що розробка та вдосконалення нових галузей знань та розвиток особистості слід віднести до глобальних наукових проблем. Розвиток особистості не може здійснюватись автоматично, внаслідок суспільного розвитку та наукової еволюції. Навпаки, подальший суспільний та науковий розвиток стає можливим лише на засадах глибокого гуманізму, сповідування кожної особистості як вищої загальнолюдської цінності.

В Україні, що пройшла через терни радянського режиму, на розвиток цінностей особистості впливають культурні та суспільні традиції, які є проблематикою філософсько-антропологічних дисциплін. Як відомо, традиційні уявлення про соціальну справедливість у високо розвинутих країнах Заходу і Сходу не є однаковими. Наприклад, згідно з численними дослідженнями і спостереженнями, американці схильні набагато більше обожнювати рівень доходів і власні здібності людини, її користь для нації. Вони виявляють меншу готовність допомогти хворим, знедоленим, порівняно з європейцями, вважають, що кожен сам творець своєї долі й повинен нести власну відповідальність, якщо не зміг реалізувати свої здібності. У Європі, зокрема в Україні, принцип милосердя був і залишається більш поширеним у суспільній свідомості.

Фундаментальні засади ментальності пов'язані й з історією. І чим більше важких випробувань випало на долю народу, тим більше на рівні масової свідомості розвинені співчуття і взаємодопомога. Вона відображає своєрідність суспільно-історичного досвіду, нагромадженого в економічній, соціальній, культурній сферах життя. Ментальність разом з матеріальними чинниками інтегрує народ, націю в єдине ціле, складає основу національної ідентичності та ідентифікації особистості, споріднює один народ, націю з іншими та відрізняє його від них, робить його неповторно самобутнім. Тому ментальність як суспільний та філософсько-антропологічний феномен, глибоко поєднана сутнісними зв'язками з ціннісними уподобаннями людини. Вона є динамічно корелятивною історичним типам соціальності, які виступають її суб'єктами, носіями, враховує їх своєрідність, відображає їхню природу і сама надає їм особливої оформленості. Теоретично ж оформлюючись у різні концепції, наукові узагальнення, функціонуючи на емоційному, психічному рівнях як етнічна ментальність, ця самосвідомість, на нашу думку, й утворює ядро так званої національної ідеї, саме поняття якої є предметом жвавої дискусії.

Національна ідея як сукупність уявлень, науково-концептуальних положень, суспільних інтересів, історичних узагальнень, художньо-естетичних символів, інших форм і різновидів самоусвідомлення має й аксіологічний, ціннісний вимір. Вона втілюється в уявлення і понятті добра, блага, свободи, честі, справедливості, сенсу життя, ідеалах й орієнтирах, смислоутворюючих імперативах, принципах та нормах практичної діяльності громадян, усіх членів суспільства. На думку В. Л. Оссовського світоглядні особливості українського народу народу сьогодні формують три основні чинники: ментальність, сформована за часів тоталітаризму й зафіксована в індивідуальній та соціальній пам'яті; складна й суперечлива ситуація трансформацій суспільства в проблематичному напрямі; суспільні процеси, які відбуваються в сучасному світі взагалі.

Як відомо, основою всіх конфліктів є цінності, наявність конфлікту свідчить про те, що життя ще не припинилось, відсутність сталої ціннісної парадигми є свідченням змертвіння духу. Існують дві глобальні думки: 1) у глобальному суспільстві національне самовизначення мусить зникнути як феномен, людина нарешті відчує себе космополітом; 2) лише на національному рівні можливе збереження індивіда від розчинення його у глобальному суспільстві.

Процес глобалізації тягне за собою посилення значення людської суб'єктивності і всього людства та вимог щодо збереження культурних меншин і захисту довкілля або ж самого життя на планеті. Глобалізація висуває на порядок денний цілком нові виміри у відносинах між людьми. Вони й собі потребують з'ясування нових способів розуміння не лише в індивідуальному і політичному рівнях. Актуальним стає формування нового філософсько-антропологічного чи в класичному сенсі – "метафізичного" контексту взаєморозуміння у глобальному світі. Його інтенція не може бути гегемонізмом старого зразка. Навпаки, актуальним є принцип діалогу, толерантності і плюралізму, на яких повинна здійснюватись кооперативна, синергетична співпраця.

"В продуктивних контекстах глобалізації соціуму XXI століття дедалі ефективнішою стає вимога консенсусу, тобто узгодження всіх позицій, а отже, утвердження рішень від яких виграють всі" [2, с. 16]. Виграти всі можуть за однієї умови, якщо кожен не лише осуджуватиме реалії сьогодення та занепад духовності, а повсякчас дбатиме про власне духовне збагачення, яке не застраховане від невдач та помилок: "духовність – це ціннісне домобудівництво особистості... Особистість означає здатність бути вірним самому собі, зберігати самототожність у кон'юнктурних ситуаціях, що постійно змінюються" [1, с. 8].

Специфічного відтінку окресленому проблемному полю надає сьогоднішня ситуація у нашій країні. З одного боку, розклад старих соціальних і ідеологічних підвалин людської діяльності загострює потребу висунення власне етичних орієнтирів, що дозволяли б людям за умов нинішньої нестабільності

знаходити надійну опору у житті, регулювати свої стосунки на гуманних та раціональних засадах. З другого – доводиться констатувати, що морально-ціннісна основа вітчизняної культури зазнала протягом XX століття таких втрат, до того ж сама ідея моралі та моральних цінностей була дискредитована такою мірою, що потреба у згаданих етичних орієнтирах тільки з великими труднощами знаходить для себе місце у суспільній свідомості. Тим більш нагальним і драматичним стає завдання обґрунтування подібних орієнтирів, осмислення способів їх критичної перевірки й утвердження. При цьому зрозуміло, що специфіка нашої вітчизняної ситуації вимагає від дослідників як оперативного засвоєння західного досвіду у цій галузі, що є неодмінною умовою виходу на сучасний рівень аналізу етичних проблем, так і якомога точнішого врахування особливостей вітчизняної моральної культури і її суперечливого розвитку, теоретичною відповіддю на запити якого мають, зрештою, стати подібні дослідження.

Про становище аксіологічної сфери сучасної особистості можна сказати так: попередня система цінностей зруйнована. Падіння одного морально-етичного ідеалу не призвело до становлення іншого, нового, який користувався б постійною довірою. У результаті суспільство перебуває у стані плюрального пошуку нових ціннісних пріоритетів. Внутрішній світ у сучасній ситуації зазнає значущих змін. З одного боку, іде процес усвідомлення своєї індивідуальності, її значимості, здобуття нових ступенів духовної свободи, а з другого – спостерігається деградація, розпад особистості, яка проявляється у криміналізації свідомості. В ієрархії цінностей знижується статус духовності, яка акумулює вищі людські цінності, нівелюється значимість для молодих людей цінностей саморозвитку, трудової, освітньої діяльності, згасає інтерес до духовно-естетичної сфери, відбувається маргіналізація та раціоналізація духовного світу. Ціннісна структура молоді характеризується різким зростанням у ній вагомості індивідуальних мотивацій. Ця тенденція має стійкий характер. Лише повернувши колесо суспільної машини у зворотний бік, ми зможемо уникнути катастрофи суспільної та особистісної. Тобто всі вищезгадані проблеми перестануть бути проблемами, а стануть механізмами до побудови і збереження базових цінностей особистості не тільки в Україні.

Використана література:

1. *Грабовський С.* XX століття та українська людина: виклики та відповіді / С. Грабовський. – К. : Ґенеза, 2000. – 420 с.
2. *Дашутін Г. П., Михальченко М. І.* Український експеримент на терезах гуманізму / Г. П. Дашутін, М. І. Михальченко. – К. : Наука, 2001. – 411 с.
3. *Дробницкий О. Г.* Некоторые аспекты проблемы ценностей / О. Г. Дробницький // Проблема ценности в философии. – М. : Мысль, 1966. – 324 с.

Аннотация

Проблема формирования ценностей личности в контексте основных философско-антропологических проблем заключается в исследовании трансформации самопонимания человека в современном социальной среде, а также в формировании новой философской парадигмы относительно толкования содержания коллективных акций и природы общественных, национальных и государственных сообществ.

Аннотация

The problem of formation values of the individual in the context of the basic philosophical and anthropological problems is to study the transformation of self-understanding of man in the modern social environment, and in formation of a new philosophical paradigm about interpretation of collective action and the nature of the social, national and state communities.

УДК 316.454.52:159.925-057.875

Сагайдак С. П.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РІВЕНЬ РОЗВИТКУ НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ СПІЛКУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Соціальний інтелект є одним з найважливіших компонентів життєдіяльності людини, він дає можливість розуміти самого себе, забезпечує вірне розуміння вчинків людей, їхніх вербальних і невербальних реакцій, виступає важливою когнітивною складовою в структурі комунікативних здатностей особистості [3]. В. О. Лабунська вважає, що “на точність “читання” експресії впливає особливий вид інтелекту – “соціальний” інтелект [1].

Метою нашого ***дослідження*** було виявлення взаємозв’язку між рівнем розвитку соціального інтелекту та адекватністю невербальних засобів спілкування у майбутніх психологів. В експерименті брали участь 94 студенти І курсу Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, які навчаються за спеціальністю “Психологія”.

З метою вивчення ступеня сформованості соціального інтелекту у студентів-психологів нами була використана методика “Дослідження соціального інтелекту” Дж. Гілфорда та М. Саллівена адаптована О. С. Михайловою до вітчизняних соціокультурних умов, стандартизувала її та внесла певні корективи в